

Tálas Péter

Forradalom vagy reálpolitika

A hírtelevíziók fő műsoridejét január végén és február elején a kairói Tahrír téri, Mubárák egyiptomi elnök távozását követelő tömegtüntetések uralták. A képek láttán a nemzetközi és a hazai sajtó is előszeretettel nevezte forradalomnak az egyiptomi nagyvárosokban zajló megmozdulásokat. S bár Crane Brinton klasszikus értekezésének (*The Anatomy of Revolution*) bevezető szavai óta – hogy tudniillik „*A forradalom egyike a vesztes szavaknak*” – lényegében bárki bármit nevezhet forradalomnak, én óvnék a fogalom használatától, megtartva azt a gyökeres társadalmi, politikai, vagy gazdasági változások jelölésére. Azt persze nem vitatom, hogy Egyiptomban változások következnek be, de még Mubarak bukását követően is bizonytalan vagyok e változások irányát és gyökerességét illetően.

Egy másik értelemben a forradalom egyfajta lázadási stratégia. Ha ebből a szempontból vizsgáljuk az egyiptomi történeteket, akkor is hiányzik a forradalom két kulcsfontosságú feltétele, a forradalmi szerveződés, s egy olyan csoport, amely programszerűen előkészíti az eseményeket, és vezeti a lázadókat. Az egyiptomi ellenzéki pártok vagy távol tartották magukat az eseményektől, vagy a háttérből igyekeztek befolyásolni azok menetét. Nem lett a tüntetők igazi vezetője sem Mohamed el-Baradei, a Nemzetközi Atomenergia-ügynökség volt elnöke, sem pedig Amr Músza, az Arab Liga főtitkára. Mubarakot pedig végül a hadsereg mozdította el, ráadásul úgy, az elnök azokra ruházta hatalmát, akik távozásra kényszerítették.

A politikai erőszakformák közül én leginkább a zendüléshez hasonlítanám az

egyiptomi megmozdulásokat. A zendülés ugyanis szervezetlen tömegerőszak (a szó politikai és olykor fizikai értelmében is), vagyis résztvevői nem állnak vezetők irányítása alatt, és nem szerveződnek egységekbe. Vagy, ahogy Jeffery M. Paige jellemzi, a zendülés „*egy szervezetlen politikai tiltakozási forma azok részéről, akik elvesztették bizalmukat a meglévő politikai intézmények iránt*”. Maga a megmozdulás persze akár hetekig vagy hónapokig is elhúzódhat, de mégis inkább egyszeri görcsös tiltakozás ez, nem pedig szervezett és megtervezett hadjárat a hatalom ellen.

Mindezzel nem azt akarom mondani, hogy az, amit a televízió képernyőin láttunk, nem volt lényeges Egyiptom jövője szempontjából. Az ország jövőjét meggyőződésem szerint az egyiptomi politikai eliten belüli átrendeződések, ezek jellege és mélysége fogják meghatározni. Például oly módon, hogy a Muzulmán Testvérek mozgalma hivatalosan is az egyiptomi politikai elit részévé válik, s egyiptomi mércével mérve liberálisabb lesz a választás és véleménynyilvánítás lehetősége – hogy itt és most csak a leglényegesebb lehetséges elemeket említsen a várható változások közül. Vagyis puhulni fog a rendszer, de még koránt sem biztos, hogy autokrata jellege is megszűnik.

Abban, hogy milyen lesz az új Egyiptom döntő szava lesz az átmenetet levezénylő hadseregnek, amelynek – ha komolyan veszi a Tahrír téri tüntetők követelését – önmagát is ki kellene írnia az egyiptomi politikai elitből, amihez mindig is tartozott. Vajon a tömeg jelképes forradalma után képes lesz-e erre a valódi forradalmi tetterre? ■